

МОВЛЕННЄВІ ТАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДИСКРЕДИТАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ДИПЛОМАТІВ США)

Юлія Судус

juliasudus@gmail.com

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Received November 14, 2016; Revised November 30, 2016; Accepted December 20, 2016

Анотація. У статті автор аналізує тактику звинувачення, що реалізує стратегію дискредитації в англomовному дипломатичному дискурсі, а саме у промовах В. Нуланд, Дж. Пайєтта, С. Пауер, Д. Байєра за 2013–2015рр., які стосуються військового конфлікту на сході України. Встановлено, що тактика звинувачення є однією з найпоширеніших тактик реалізації стратегії дискредитації в досліджуваних промовах. Автор робить спробу виокремлення маркерів тактики звинувачення в дипломатичному дискурсі. В основі зазначеної тактики – прямі асертивні мовленнєві акти.

Ключові слова: дипломатичний дискурс, стратегія дискредитації, конфронтативна стратегія, тактика звинувачення, прямий мовленнєвий акт.

Sudus, Yuliia. Verbal Tactics of Implementing Discrediting Strategy in the U.S. Diplomatic Discourse.

Abstract. The article presents the analysis of the accusation tactics that implement a discrediting strategy in the U.S. diplomatic discourse. The aim of the article is to study speech acts that shape tactics of accusation in implementing a discrediting strategy. The article offers a classification of markers of the communicative tactics of accusation that implement a discrediting strategy in the public statements of US diplomats, namely V. Nuland, G. Pyatt, S. Power, D. Baer, related to the military conflict in eastern Ukraine. The total number of public speeches that have been analyzed is 97 (from 2013 to 2015). A special attention is drawn to the speech acts and how they implement the tactics of accusation in diplomatic discourse. The author has found out that the tactics of accusation is basic and the most common tactics of implementing the discrediting strategy in the studied speeches. At the core of these tactics are mainly direct assertive speech acts.

Keywords: diplomatic discourse, discrediting strategy, confrontational strategy, tactics of accusation, direct speech act.

1. Вступ

Мовні стратегії є частиною наших загальних знань – знань про процеси мовленнєвого спілкування, а також шляхи досягнення комунікативних цілей. Стратегії та тактики загалом – це відкритий нескінченний список, тому що вони відображають багатогранність процесів соціальної взаємодії, яка іноді може бути непередбачуваною, а подекуди навіть алогічною. Нові типи комунікативних ситуацій, нові форми комунікації і відповідні типи дискурсу можуть стати базисом для формування нових стратегічних та тактичних рішень (Palshyna 2012 : 336).

Л. Л. Славова пропонує поділ дискурсивних стратегій на два типи: кооперативні та конфронтативні. Кооперативний тип перебігу дискурсу характеризується орієнтацією партнера по комунікації на співрозмовника. До

них належать: стратегія саморепрезентації, прямої ідентифікації, самозахисту, ототожнення, підсилення, ухиляння, кооперації та консолідації. До конфронтативних дослідниць відноситься: стратегію конфронтації та дискредитації. Стратегія дискредитації спрямована на пониження іміджу опонента (Slavova 2010). У свою чергу І. О. Алексєєва зазначає, що якщо тактика звинувачення висловлюється у присутності третіх осіб, то йдеться про дискредитацію [Alyeksyeyeva 2012 : 26]. Отже, стратегія дискредитації – це одна з конфронтативних дискурсивних стратегій, що є сукупністю певних зумисних мовленнєвих дій, які спрямовані на підрив авторитету, іміджу чи довіри.

У сучасних лінгвістичних розвідках нерідко згадують таке поняття, як «мовна агресія». Услід за К. М. Єгоровою під мовною агресією розуміємо форму мовної поведінки, що націлена на образу або навмисне заподіяння шкоди людині, групі людей, організації або суспільству загалом (вузкий сенс), і як порушення мовного паритету (широкий сенс). Оскільки це форма мовного впливу, при якій мовна особистість (мовець) порушує етичні норми спілкування, мовна агресія пов'язана з такими мовними діями, як словесна образа або дискредитація, дискримінація, дифамація. Найбільшою мірою мовна агресія знаходить втілення в розмовних і публіцистичних сферах комунікації, проте трапляється і в багатьох типах інституційного дискурсу, і дипломатичний дискурс не є винятком. Форма таких мовних дій може мати літературний характер, проте це не знижує ступеня їх агресивності. При мовній агресії тиск на адресата відбувається через вплив на його ціннісну сферу, складовою частиною якої є соціальний статус. Тому поняття мовної агресії не зводиться до вживання лайливих слів і нелітературних виразів, це більш широке поняття. Відтак, виокремлюють основні типи стратегій агресивної мовної поведінки. До них відноситься і стратегія дискредитації, а поряд з нею стратегія нападу. Згідно з К. М. Єгоровою стратегія дискредитації положень, висловлених співрозмовником, реалізується через тактики звинувачення, компрометації, гіперболізації. Дослідниця вважає, що мета застосування даної стратегії – підірвати довіру аудиторії до позиції, що захищається опонентом. Як зазначає К. М. Єгорова, стратегія дискредитації є однією з найсильніших конфліктних стратегій мовної поведінки, яка реалізується за допомогою таких мовленнєвих тактик як: звинувачення, викриття, оприлюднення негативних фактів, образи (непрямої образи “кидати тінь на кого-небудь”), натяку, драматизації, іронії (глузування), ігнорування особистості, перебивання, компрометації, загрози, хамства і т. п. [Egorova 2012].

Дослідниця О. Л. Міхальова пише про так звану стратегію “гра на пониження”, яку ми розглядаємо як стратегію дискредитації в ДД, адже вона теж спрямована проти суперника, і її мета – розкриття та розвінчання намірів опонента, тобто дискредитація. Дослідниця виокремлює п'ять провідних тактик, завдяки яким цю стратегію реалізують у мовленні. До цих них належать: “аналіз-мінус”, звинувачення, безособове звинувачення, викриття й

образа. Сутність цих тактик полягає у такому: Тактика аналіз-“мінус”: використовуючи цю тактику дипломат демонструє негативне ставлення до певної ситуації, а також до опонента чи його вчинків. Тактика звинувачення: використовуючи дану тактику дипломат приписує опоненту провину, визнає його винним у чому-небудь, а також розкриває його непорядні наміри та вчинки. Тактика безособового звинувачення: використовуючи дану тактику дипломат робить звинувачення, проте не каже про кого йде мова, проте аудиторія може здогадатись. Тактика викриття: використовуючи цю тактику дипломат наводить факти та аргументи, які підтверджують вину чи злочинність опонента, з метою його викриття. Тактика образи: використовуючи цю тактику дипломат може словесно зачепити, образити чи навіть принизити опонента, замість того щоб наводити докази [Myhaleva 2012; Myhaleva 2004].

Посилаючись на згадані вище класифікації ми виокремлюємо тактику звинувачення як один із основних засобів реалізації стратегії дискредитації в досліджуваному дипломатичному дискурсі.

2. Методи дослідження

Дібраний фактологічний матеріал (930 висловлень) піддано всебічному лінгвістичному аналізу із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів для вирішення поставлених конкретних завдань у роботі, зокрема: *методу контент-аналізу* – для визначення фрагментів висловлень дискурсу дискредитаційного характеру та встановлення їхніх особливостей; *дискурсивний аналіз*, що уможливив виокремлення провідних тактик, та їхню класифікацію; *описового методу* – для опису та характеристики досліджуваних лінгвопрагматичних явищ; *методу систематизації й узагальнення* – для здійснення комплексного аналізу отриманих даних; *метод кількісних підрахунків*, застосований для встановлення кількісних характеристик уживання дипломатами мовленнєвих актів, і комунікативних тактик, що реалізують стратегію дискредитації у сучасному англomовному дипломатичному дискурсі.

3. Процедура дослідження та обговорення результатів

Тактика звинувачення, що знаходиться у фокусі нашого дослідження, виокремлюється, як з'ясувалося, багатьма дослідниками як одна з основних тактик, що реалізують стратегії дискредитації в мовленні. Дослідивши промови дипломатів США, а саме В. Нуланд, Дж. Пайетта, С. Пауер та Д. Байєра за 2013–2015 рр., що стосуються конфлікту на сході України, можемо стверджувати, що дипломатичне мовлення не є винятком. Вважаємо, що тактика звинувачення націлена на негативну оцінку дипломатом дій і / або вчинків адресата. Якщо тактика звинувачення висловлюється у присутності третіх осіб, то йдеться про дискредитацію. Стандартної схеми побудови висловлень-звинувачень на сьогодні не існує. Проте, інтенції мовця зазвичай зрозумілі з контексту. Висловлення наповнене лексемами негативної оцінки,

реалізується прямими асертивними мовленнєвими актами. Тактика звинувачення відрізняється від образи тим, що не передбачає наміру принизити чи висміяти (табл. 1). Наведемо приклади:

[1] *«Russian authorities and the separatists they back have so far failed to implement their Minsk commitments».*

Це висловлення є прямим асертивом, що реалізує тактику звинувачення. Д. Байєр використавши словосполучення *«the separatists they back»* звинувачує РФ у прикритті сепаратистів, і далі вказує на помилку, якої припустилася РФ: *«невиконання Мінських домовленостей».*

[2] *«Mr. Chairperson, Russia has direct, substantial influence over the separatists. Russia has urged them on. Russia has trained them. Russia has given them military equipment and weapons, including anti-aircraft weapons. Russia has given them cash».*

Приклад складається з чотирьох мовленнєвих актів. Перший мовленнєвий акт є прямим асертивом, що реалізує тактику звинувачення. Другий, третій та четвертий МА є теж прямими асертивами, що реалізують тактики звинувачення, адже дипломат звинувачує РФ у тренуванні сепаратистів, в постачанні їм зброї та матеріальної підтримки.

[3] *«Russia continues to violate Ukrainian airspace with its helicopters and unmanned aerial vehicles; Russia has failed to help restore Ukrainian government control of Ukraine's side of the international border, and failed to allow the needed expansion of the Observer Mission at the Russian Checkpoints of Gukovo and Donetsk».* Приклад складається з трьох прямих асертивних МА, які реалізують тактики звинувачення, адже дипломат звинувачує РФ у порушенні повітряних кордонів з Україною тощо. Присутні маркер тактики: *«has failed to».*

[4] *«I would remind everyone, including our distinguished Russian colleague, that the UN Charter and the Helsinki Final Act are also texts Russia's violation of which is what got us into this mess».*

Приклад є прямим асертивом, який реалізує тактику звинувачення. Дипломат говорить, що саме *«втручання РФ і втягнуло усю міжнародну спільноту у цей безлад».* Маркером підсилення є ввідна фраза: *«I would remind, that...».*

[5] *«But I will tell you right now, speaking for the U.S. Government, going off of our own sources of information, as of today, Russia has made zero progress in terms of the upholding of that provision of Minsk, so they have a lot of work to do».*

Висловлення складається з двох асертивних мовленнєвих акти та містить тактику звинувачення, що безпосередньо втілюється фразою у другому мовленнєвому акті: *«Russia has made zero progress»*, яку продовжує підсумкове твердження: *«so they have a lot of work to do».*

[6] *«Russia's aggression, Russia's invasion of Crimea, its relentless military and intelligence campaign has changed the macroeconomic environment».* Приклад є прямим асертивним МА, що реалізує тактику звинувачення. Спостерігаємо накопичення лексем з негативною оцінкою: *«aggression»*, *«invasion»*, *«relentless»*, *«military».*

[7] **«Russian media and government spokespersons are spreading fiction».**

МА реалізує тактику звинувачення, адже дипломат висуває звинувачення російському уряду, щодо розповсюдження вигадок (*“spreading fiction”*).

[8] **«And that was before Russian troops occupied Crimea, something the Kremlin denied at the time, but has since admitted; and it was before Russia began training, arming, bankrolling, and fighting alongside its separatist proxies in eastern Ukraine, something the Kremlin continues to deny».**

Приклад складається з двох прямих асертивних МА, які реалізують тактики звинувачення. Спостерігаємо накопичення лексем з негативною оцінкою: *«occure», «deny», «arming», «fighting»*.

[9] **«As its country has been carved up, as foreign operatives have moved into its homeland, as masses of Russian troops have assembled along its eastern Border, and as Moscow has continued to threaten its territorial integrity and its people, Ukraine has continuously – day after day – shown remarkable, almost unimaginable, restraint».** Приклад є прямим асертивним мовленнєвим актом, який реалізує тактику звинувачення. Дипломат звинувачує РФ у «погрозах Україні» та «накопичуванні російських військ на східному кордоні України».

[10] **«Last month, a Crimean Tatar activist protesting the Russian occupation of the peninsula was abducted, tortured and killed by pro-Russian irregulars. Russia has also attempted to intimidate Ukrainians by amassing more than 40 thousand troops and quick strike aircraft along the border, and with trade blockades and gas price hikes of 80 percent».** Спостерігаємо накопичення лексем з негативною оцінкою: *«abducted, tortured and killed»*. Ці висловлення є прямими асертивами, що реалізують тактику звинувачення. Дипломат звинувачує РФ у вбивстві активіста, що протестував проти Російської окупації в Криму та у залякуванні українського населення *«Russia has also attempted to intimidate Ukrainians», «irregulars», «intimidate»*.

[11] **«But at this stage, it is Russia which is fueling the fire, fueling the flames».** Приклад складається з двох прямих асертивних МА, що втілюють тактику звинувачення. Присутній маркер тактики: *«It is X which ...»*.

[12] **«We are here today because of Moscow’s aggression – because of how it continues to fuel this conflict, and because of how this conflict hurts innocent people like Marina».**

Висловлення є прямим асертивом, що реалізує тактику звинувачення. Дипломат звинувачує РФ у «агресії та розпалюванні конфлікту», таким чином дискредитуючи її в очах адресата.

[13] **«Unfortunately, Russia so far has failed to recognize Poroshenko as Ukraine’s president and has continued destabilizing actions in eastern Ukraine, including support for large-scale attacks on Ukrainian government positions, border posts, and convoys in Donetsk and Luhansk regions».**

Цей прямий асертив реалізує тактику звинувачення, адже мовець робить спробу звинуватити РФ у низці дій. Маркером підсилення тактики звинувачення служить *«unfortunately»*.

[14] «*Russia’s military intervention in Ukraine is a clear violation of international law, and Russia fools no one by calling its troops “peacekeepers.” Unfortunately, Russia does have a track record of using the term “peacekeeping” as a cover for unlawful military intervention and occupation without authorization from the UN Security Council.*

Перше висловлення є прямим асертивом, що реалізує тактику звинувачення, адже дипломат звинувачує РФ у «очевидному порушенні міжнародного права». Друге висловлення є прямим асертивом, що реалізує тактику звинувачення, адже дипломат звинувачує РФ у «неодноразовому використанні терміну “миротворці” для прикриття незаконного втручання і окупації».

[15] «*We are here because even today Moscow continues to arm, train, support, and fight alongside separatists in eastern Ukraine.*».

Висловлення є прямим асертивним МА, який реалізує тактику звинувачення, адже дипломат стверджує, що «Москва продовжує озброювати, тренувати, підтримувати сепаратистів».

Таблиця 1

Мовленнєва тактика звинувачення

Назва мовленнєвої тактики	Лінгвальні маркери	Характеристика	МА, якими реалізується
Звинувачення	<i>It is X that ... Most shocking is that X... Unfortunately, X X, which did smth. It is X, which is doing smth.</i>	Націлена на негативну оцінку дипломатом дій і/або вчинків адресата. Якщо висловлюється у присутності третіх осіб, то йдеться про дискредитацію. Стандартної схеми побудови висловлень-звинувачень на сьогодні не існує. Іntenції мовця зрозумілі з контексту. Висловлення наповнене лексемами негативної оцінки. Відрізняється від образи тим, що не передбачає наміру принизити чи висміяти.	Прямі асертиви

4. Висновки

Стратегію дискредитації в статті потрактовано як одну з конфронтативних дискурсивних стратегій, що є сукупністю певних зумисних мовленнєвих дій, які спрямовані на підрив авторитету, іміджу чи довіри. З’ясовано, що тактика звинувачення є одним із основних засобів реалізації стратегії дискредитації в досліджуваному дипломатичному дискурсі. Встановлено, що тактика звинувачення має за мету негативну оцінку

дипломатом дій і / або вчинків адресата. Якщо тактика звинувачення висловлюється у присутності третіх осіб, то йдеться про дискредитацію. Тактика звинувачення відрізняється від образи тим, що не передбачає наміру принизити чи висміяти. Лінгвальними маркерами тактики в промовах англомовних дипломатів є такі : *It is X that ...; Most shocking is that X ...; Unfortunately, X ...; ... X, which did smth; It is X, which is doing smth.* Реалізується в дипломатичному дискурсі прямими асертивними мовленнєвими актами.

Література

References

1. Алексеева І. О. Конфронтаційні тактики міжособистісного конфлікту (на матеріалі англомовної комунікації) / І. О. Алексеева // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – К. : Логос, 2012. – С. 21–30.
2. Alekseyeva I. (2012). Konfrontatsiyni taktyky mizhosobystisnoho konfliktu (na materialі anhlomovnoyi komunikatsiyi). [Confrontational tactics of interpersonal conflict (on the material of English communication)], *Lingvistyka XXI Stolittya: Novi Doslidzhennya i Perspektyvu*, 21–30.
3. Егорова Е. Н. Речевая агрессия и стратегия дискредитации (на примере анализа газетных публикаций) [Электронный ресурс] / Е. Н. Егорова // Язык и текст. – Т. 2. – № 3. – С. 69–75.
Yegorova, Ye. (2015). Rechevaya ahressyya y stratehyya dyskredytacyu (na prymerе analyza hazetnykh pablykacyj). [Speech aggression and strategy of discrediting (based on the analysis of newspaper articles)], *Yazyk i Text*, 2(3), 69–75.
4. Михалева О. Л. Политический дискурс: способы реализации агональности [Электронный ресурс] / Л. О. Михалева. – Режим доступа: <http://rus-lang.isu.ru/about/group/mikhaleva/state2/>
Myhaleva O. (2012). Polytycheskyj dyskurs: sposoby realizatsyyi ahonalnosti. [Political discourse: means of agonal implementation]. Retrieved from <http://rus-lang.isu.ru/about/group/mikhaleva/state2/>
5. Кемерово, 2004.
Myhaleva O. (2004). Polytycheskyj dyskurs kak sfera realizatsyyi manipulyatyvnoho vozdejstviya. [Political discourse as the scope of the implementation of the manipulative influence]. Ph.D. dissertation summary. Kemerovo.
6. Пальшина О. М. Лінгвістичні та психологічні аспекти вивчення комунікативної поведінки мовця: категорії, теорії, персоналії / О. М. Пальшина // *Studia Linguistica*. – 2012. – Вип. 6(2). – С. 329–337.
Palshyna O. (2012). Lingvistychni ta psyholohichni aspekty vyvchennya komunikatyvnoyi povedinky movcy: katehoriyi, teoriyi, personaliyi. [Linguistic and Psychological Aspects of communicative behavior of the speaker: categories, theories, personalities]. *Studia Linguistica*, 6(2), 329–337.
7. Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект : монографія / Л. Л. Славова. – Житомир, 2010. – 358 с.
Slavova, L. (2010). Mовna osobystist polityka: kohnityvno-dyskursyvnyj aspekt. [Language identity of the politician: cognitive-discursive aspect], Zhytomyr: Zhytomyr State University.